

WSTĘP

Nauka ortografii jest procesem długim i trudnym. Dlatego warto dokładnie ją zaplanować, a następnie systematycznie i konsekwentnie realizować ten plan.

Naukę poprawnego pisania trzeba podzielić na kilka etapów.

1. Wprowadzamy nowe słowa z określoną trudnością ortograficzną. Warto połączyć to z zabawą (kalambury, zagadki, krótkie opowiadania, historyjki obrazkowe, domina wyrazowe).
2. Uczniowie przepisują wprowadzone wyrazy z tablicy do zeszytu (podpisują własne ilustracje, zapisują rozwiązania zagadek). Podajemy i ćwiczymy regułę ortograficzną, jeśli są to wyrazy objęte regułą.
3. Uczniowie używają podanych wyrazów w różnego rodzaju ćwiczeniach (wstawiają wyrazy, układają i zapisują zdania lub króciutkie historyjki, dobierają wyrazy w pary i je zapisują, rozwiązują krzyżówki, układają wyrazy z rozsypanych sylab lub liter).
4. Dzieci piszą (po przypomnieniu poprawnego zapisu) pojedyncze wyrazy z pamięci lub ze słuchu.
5. Ćwiczymy pisanie nowych wyrazów podczas pisania krótkich tekstów z pamięci.
6. Utrwalamy umiejętność poprawnego pisania, czytając uczniom krótki tekst zawierający nowe wyrazy. Przypominamy przy tym reguły ortograficzne, zwracamy uwagę uczniów na wszystkie trudne słowa i pytamy o ich pisownię. Następnie dyktujemy tekst.
7. Sprawdzamy umiejętności uczniów, dyktując krótki tekst, który zawiera ćwiczone wcześniej trudne wyrazy. Na każdym etapie ćwiczeń wdrażamy dzieci do samokontroli.

Przepisywanie

Wydaje się, że przepisywanie to najłatwiejsze zadanie dla dziecka. Mimo to wymaga również starannego przygotowania.

1. Czytamy dzieciom tekst, który mają przepisać, i sprawdzamy, czy go rozumieją.
2. Zwracamy uwagę na trudne wyrazy, podkreślamy je. Przypominamy uczniom odpowiednie reguły ortograficzne.
3. Wspólnie z uczniami czytamy cały tekst.
4. Przeznaczamy na przepisywanie odpowiednią ilość czasu. Dzieci nie powinny się spieszyć.
5. Nakłaniamy uczniów do samodzielnego sprawdzenia tekstu.
6. Zwracamy uczniom uwagę na popełnione błędy i prosimy o ich poprawienie.

Pisanie z pamięci

Jest to dosyć trudne ćwiczenie, zwłaszcza dla dzieci z zaburzoną percepcją wzrokową lub obniżoną koncentracją uwagi.

Podobnie jak przepisywanie, pisanie z pamięci należy rozłożyć na kilka etapów.

1. Czytamy uczniom cały tekst i analizujemy jego treść.
2. Analizujemy trudności ortograficzne.
3. Uczniowie czytają pierwsze zdanie, jeszcze raz zwracamy ich uwagę na trudne wyrazy.
4. Zasłaniamy tekst. Uczniowie powtarzają zdanie z pamięci i je zapisują.
5. Odslaniamy fragment tekstu, który uczniowie już zapisali.
6. Dzieci sprawdzają swój zapis i poprawiają błędy.

Pisanie ze słuchu

Jest to najtrudniejsze ćwiczenie dla większości uczniów. Dlatego też należy zaczynać ćwiczenia w pisaniu ze słuchu od łatwiejszej formy, czyli pisania ze słuchu z komentowaniem.

1. Czytamy uczniom cały tekst.
2. Analizujemy ortografię i interpunkcję każdego zdania. Wyjaśniamy pisownię wszystkich trudnych wyrazów występujących w tekście, przypominamy odpowiednie reguły ortograficzne.
3. Dyktujemy powoli każde zdanie. Powtarzamy je kilkakrotnie.
4. Zachęcamy uczniów do sprawdzenia tekstu, który napisali.

Podczas nauki ortografii dzieci powinny angażować różne zmysły, wyobraźnię, uwagę i pamięć. Istotną rolę odgrywa też atmosfera panująca podczas zajęć. Pozytywne emocje motywują uczniów do myślenia i działania i ułatwiają zapamiętywanie.

Pamiętajmy, że teksty do ćwiczeń ortograficznych nie mogą być skomplikowane, a podczas zajęć możemy wprowadzać i omawiać tylko jeden rodzaj trudności ortograficznej. Ważne jest też przeprowadzenie odpowiedniej ilości ćwiczeń utrwalających, zanim wprowadzimy nową regułę czy kolejny zestaw trudnych wyrazów. Aby osiągnąć dobre rezultaty w nauce poprawnego pisania, warto poświęcić na ćwiczenia ortograficzne około 10 minut dziennie w specjalnie wydzielonym z lekcji „kąciku ortograficznym”. Wówczas uwagę uczniów możemy skierować wyłącznie na zagadnienia związane z ortografią. Oprócz tego każdą okazję powinniśmy wykorzystywać do przypominania zasad poprawnej pisowni.

W drugiej klasie (zwłaszcza w pierwszym semestrze) warto poświęcić więcej czasu na ćwiczenia w pisaniu wyrazów ze spółgłoskami miękkimi. Dzięki temu zmiękczenia szybko przestaną być problemem dla uczniów, a Państwo będą mogli poświęcić czas na inne zagadnienia z ortografii i interpunkcji.

Dla ułatwienia pracy proponujemy krótkie teksty, które można wykorzystać w nauce ortografii do przepisywania, pisania z pamięci i do pisania ze słuchu z komentowaniem.

DYKTANDA

Teksty ze zmiękczeniami przez i

W ogrodzie

Jest ciepły jesienny ranek. Dzieci pracują w ogrodzie. Kasia i Ania grabią trawnik. Ziutek i Maciek zbierają suche gałęzie. Tata rozpałił ognisko. Nad ogrodem unosi się siwy dym.

Pracowita myszka

Myszka Misia wiele dni biegała po polu. Zbierała ziarenka. Zgromadziła zapasy na zimę. Wiosną zbuduje gniazdo dla swoich dzieci.

Jesienią

Jesienią dni są ciepłe, ale noce zimne. Na polach i w lasach jest pusto i cicho. Bociany i dzikie gęsi odleciały do ciepłych krajów.

Szaruga jesienna

Pada deszcz. Jest zimno i ciemno. Ania układa do snu misie i lalki. Ziemowit ogląda ciekawy film. Mama piecze ciastka dla dzieci. Potem wybiorą się w odwiedzin do dziadka.

Zimowe zakupy

Nadchodzi zima. Mama kupiła dzieciom ciepłe ubrania. Maciek dostał nowe spodnie i zieloną bluzę. Ania ma nowe niebieskie rękawiczki i szalik. Dla malutkiej Asi mama kupiła białe buciki.

Głodne ptaki

Zimą ludzie pomagają ptakom. Ziutek zbudował w ogrodzie karmnik. Kasia nasypała do niego ziarna. Zosia powiesiła słoninkę dla sikor. Tak powstała ptasia jadalnia.

Niedziela

Ania obudziła się o godzinie dziewiątej. Nakarmiła jamnika i wyprowadziła go na spacer. Potem rozpakowała nowe doniczki. Wsypała do nich ziemię i posadziła kwiaty.

Odwiedziny

W kwietniu pojedziemy do babci i dziadka. Spędzimy niedzielę na działce. Będziemy sadzili tulipany. Babcia upiecze ciasto z makiem. Dziadek opowie nam ciekawe bajki.

W lesie

Nadchodzi wiosna. Robi się ciepło. Trawa się zieleni. Kwitną zioła. Sikory budują gniazda. Na polanie pojawiają się dziki i jelenie.

W ogrodzie

Basia i Stasio spędzili niedzielę w ogrodzie. Dziewczynka posiała buraki. Chłopiec posadził pomidory. Potem wesóło bawili się w berka. Po obiedzie mama czytała dzieciom opowiadanie o piratach.

Bociany

Na dachu domu bociany zbudowały gniazdo. Siedzą w nim małe bocianięta. Ich rodzice chodzą po zielonej łące. Szukają jedzenia dla wiecznie głodnych dzieci.

AUTOR: Jolanta Bredek-Morawska

Na wsi

Jest letni poranek na wsi. Dokoła panuje cisza. Krysia sadi truskawki. Ania karmi kury i gęsi. Ziemowit wyprowadził na łąkę konie i łaciate cielątko. Rodzice pracują w polu.

Jeziorko

Oto ukryte w lesie jeziorko. Rosną tu lilie wodne. Białe kwiaty unoszą się na wodzie. Kaczki i łabędzie nurkują w poszukiwaniu jedzenia. Ich pisklęta siedzą w gniazdach. Po dnie jeziora chodzą raki.

W parku

Dzieci i ich rodzice spacerują po parku. Baczenie obserwują, co dzieje się dookoła. Podziwiają pływające łabędzie. Robią zdjęcia ptasich gniazd.

Teksty ze zmiękczeniami przez znak diakrytyczny

Spacer

Jest śliczny poranek. Spacerujemy po leśnych drogach. W zaroślach śpiewają ptaki. Pod świerkami rosną maślaki. Na skraju drogi pojawiły się czerwone kozłarze. Zrywamy je i wkładamy do koszyka.

W zoo

W sobotę wybraliśmy się do zoo. Adaś oglądał wszystkie rośliny i ślimaki. Maćkowi bardzo podobał się słoń. Baśka zachwycała się groźnym tygrysem. A ulubieńcem Jaśka został ryś.

Leśna polana

W środę wybraliśmy się na leśną polanę. Dokoła rosły sosny i świerki. Słońce wyszło zza chmur. Wesolo się bawiliśmy. Nagle pojawił się jeleni i pięć saren. Mały Ignas wystraszył się. Wskoczył na pień sosny i zapałkał.

Po deszczu

Padał deszcz, a po nim pojawiło się słońce. Na roślinach błyszczą krople wody. Ślicznie pachną kwiaty jaśminu. Ślimaki wędrują po trawie. Na ławce śpi czarny kot.

Noc

Jest mroźna noc. Gwiazdy migocą. Świat wydaje się groźny. Ale w domu świecą się światła. Gośka i Adaś wracają z zajęć. Szybko wchodzi do domu. Mama uśmiecha się do nich.

Wieś

Na łące stoi koń. Obok biega maleńki żreback. Gęś i kaczki pływają po stawie. Tata Ryśka grabi trawę.

Szkolny kabaret

W środę oglądaliśmy występ szkolnego kabaretu. Kaśka i Staś tańczyli. Aśka śpiewała. Adaś opowiadał baśń. Na końcu wystąpił Ignas. Publiczność śmiała się i głośno biła brawo.

Teksty z różnymi typami zmięczeń

Jezioro

Padał deszcz, a po nim zaświeciło słońce. Na niebie pojawiła się śliczna tęcza. Teraz jest ciepło i spokojnie. Na falach kołyszą się łódzie.

Wieś

Po podwórku biegają konie i żrebaki. Małe cielęta stoją obok studni. Kozłeta z ciekawością wyglądają za płot. Marysia sypie kurom ziarno. Gęsi i kaczki idą nad staw. Chcą popływać w zimnej wodzie.

W sadzie

Jest jesień. Dzieci pracują w sadzie. Renia zrywa śliwki. Adaś zbiera do koszyka gruszki. Wiśnie i czereśnie zerwali w lipcu. Ciocia zrobiła z nich sok.

Wycieczka do lasu

Zosia i Rysio wybrali się na wycieczkę do lasu. Obserwowali sarny, jelenie i dziki. Słuchali śpiewu sikor. Na leśnej drodze zobaczyli ślady zająca. Zrobili ładne zdjęcia.

Urodziny Jasia

Jaś obchodzi dziś urodziny. Babcia upiekła tort i kupiła pyszne ciastka. Mama ustawiła na torcie dziewięć świeczek. Za chwilę pojawią się goście.

Nadchodzi zima

Ptaki odleciały do ciepłych krajów. Niedźwiedzie zapadły w zimowy sen. Uschły zioła, spadły liście. Na polach i w ogrodach jest pusto. Nadchodzi zima.

Zabawa na śniegu

Spadł śnieg. Dzieci bawią się w ogrodzie. Ania i Jaś lepią bałwana. Antoś i Zuzia śliz-gają się. Tata wyciąga sanie i wyprowadza ze stajni konie. Dzieci się cieszą. Będzie kulig.

Pan leśniczy

Dziadek Marka jest leśniczym. Codziennie chodzi do lasu. Zimą dokarmia sarny, dziki i jelenie. Kiedy spadnie śnieg, zawozi im siano.

Urodziny

Dzisiaj są urodziny Oli. Od mamy dostała misia. Tata podarował jej śliczną lalkę. Dziewczynka bardzo się ucieszyła i podziękowała rodzicom.

Wycieczka

Dzieci bardzo się cieszą. Pojadą pociągiem na wycieczkę. Wyruszą bardzo wcześnie. Będą zwiedzać nieznanne miasta. Zobaczą zabytki i wysłuchają ciekawych opowieści. Kupią pamiątki i zrobią zdjęcia.

Ranek w lesie

Wzeszło słońce. Ptaki obudziły się i wesoło śpiewają. Jelenie biegną do leśnego jeziora. Dziecioty zaczynają stukać dziobami w pnie.

Mysz leśna

Mysz leśna jest gryzoniem. Ma lśniące brązowe futerko. Zjada nasiona, owoce, pąki roślin i owady. Mieszka w lasach liściastych. Zimą kryje się w budynkach.

W lecie

Był ciepły letni dzień. Świeciło słońce. Śpiewały ptaki. Ksenia i Asia bawiły się w wodzie. Nagle na niebie pojawiły się ciemne chmury. Zaczął padać deszcz. Dzieci i rodzice skryli się w chacie rybaka.

Teksty z ó wymiennym

Wędrówka

Stefan i Olek wybrali się na wędrówkę do lasu. Najpierw zobaczyli wschód słońca. Potem obserwowali mrówki w mrowisku. Na polanie nazbierali trochę jagód i borówek. Powrót do domu zaplanowali na wieczór. Chcieli zobaczyć zachód słońca.

Wieczór

Jest wieczór. Ala bawiła się w ogródku. Teraz jest bardzo zmęczona. Boli ją główka. Mama da jej na kolację chleb i miód. A potem Ala wypije ziółka i pójdzie do łóżka.

Kózka

Po podwórku biega kózka. Ma małe różki i krótką bródkę. Jest głodna. Weszła do ogródka. Tu znalazła pyszne makówki i pół marchewki.

Zbiory

Alek ma piękny zbiór minerałów. Darek ma zbiór znaczków. Narysowane są na nich mrówki, pszczołki i pająki. Chłopcy często się spotykają. Mówią o cennych okazach ze swoich zbiorów.

Stołówka dla ptaków

Wieje silny wiatr. Jest wielki mróz. Marek zrobił w ogródku karmnik dla ptaków. Wsypał do niego pół torebki nasion słonecznika. Teraz ptaki mogą zaspokoić głód w ptasiej stołówce.

Piękne stroje

To jest zespół taneczny. Dzieci będą występować w pięknych strojach. Dziewczynki mają krótkie kolorowe spódnice i czarne serdaki. Strój chłopców to czarne spodnie, czerwone kamizelki i czapki z piórami.

Teksty z ó niewymiennym

Wyprawa w góry

Pani Marta i jej córka wędrowały po górach. Poznawały zwyczaje górali. Zdobywały wysokie szczyty. Oglądały występy góralskiego chóru. Zrobili piękne zdjęcia. Zebrały mnóstwo różnych pamiątek.

Kłótniwa królewna

W zaczarowanej krainie mieszkali król, królowa i ich córka. Królewna była kapryśna i bardzo kłótniwa. Rodzice próbowali ją zmienić. Wszystko na próżno. Poprosili o pomoc dobrą wróżkę. Za jej radą królewna dostała mnóstwo różnych obowiązków. Od tej pory była bardzo zajęta. Zapomniała o kłótniach i kapryсах.

Ołówek

Marek dostał od taty złoty ołówek. Narysował nim kilka równych kresek i wróbla. Później schował ołówek do piórnika.

Kłótnia

Józek wsypał do karmnika ziarno. Pojawiły się głodne wróble. Największy wróbelek próbował wszystko zjeść sam. Rozpoczęła się ptasia kłótnia.

Ogrody

Za górami, za lasami stał zamek. Otaczały go piękne różane ogrody. Po trawnikach skakały wiewiórki. W małych drewnianych domkach mieszkaly króliki. Królewna spędzała tam mnóstwo czasu.

Ola

Ola ulepiła z gliny wiewiórki i króliki. Ustawiła je na półce w swoim pokoju. Potem próbowała namalować wiosnę. Na obrazku pojawiły się wróble i jaskółki. W tle widać było góry i las.

Wróżka

Wróżka Józefina była zaproszona na bal u króla i królowej. O północy pojawiła się w sali balowej. Ubrana była w różową spódnicę. We włosach miała białe róże.

Królewskie ogrody

Pałac króla Jana otoczony był ogrodami. Rosły tam różnokolorowe kwiaty. Obok bramy kwitły różowe stokrotki. Dalej znajdowały się klomby pełne żółtych róż.

Stary żółw

W ogrodach króla Józefa mieszkał stary żółw. Pewnego dnia wybrał się w daleką podróż. Niedaleko zaczarowanego źródła spotkał wróżkę Alinę. Razem wybrali się w góry.

Teksty z ó wymiennym i niewymiennym

Wór Mikołaja

Jest mróz. Prószy śnieg. Mikołaj niesie wielki wór z prezentami. Jest w nim samochód dla Olka. Marta dostanie szarego królika i wózek. Wiewiórka jest dla małej Ali.

Wiosna w parku

Wiosną w parku jest pięknie. Na klombach kwitną różnokolorowe kwiaty. Po alejkach skaczą wróble i wiewiórki. Jaskółki lepią gniazda. Po stawie pływają łódki.

Wiosna

Jest późna wiosna. Słychać kwilenie jaskółek. W ogródkach pachną róże. Wróble karmią swoje młode. Na łąkach kwitną różnokolorowe kwiaty. Pszczoły zbierają nektar z żółtych mniszków. Zrobią z niego miód.

Tomek

To jest pokój Tomka. Stoją tu dwie półki, łóżko i mały stół. Tomek wrócił ze szkoły. Teraz odrabia pracę domową. Później pójdzie na próbę chóru.

Teksty z rz wymiennym

List z wakacji

Wczoraj byłam na spacerze nad morzem. Widziałam statek. Na pokładzie pracowali marynarze. Flagi powiewały na wietrze.

Występy

Janek i Olek pojutrze wystąpią w teatrze. Janek będzie śpiewał w chórze. Olek zagra na gitarze. Dziś chłopcy ćwiczą na scenie. Janek powtarza słowa piosenek. Olek tworzy nową melodię.

W teatrze

Wczoraj byliśmy w teatrze kukielkowym. To była bajka o strasznym potworze. Jadł on ogromne ilości gorzkich potraw. Kucharze i piekarze pracowali od rana. Starali się zaspokoić jego ogromny apetyt.

Zamek

Na wysokiej górze stał zamek. Mieszkali w nim dzielni rycerze. Na zamkowym podwórzu garncarze lepili garnki. W kuchni kucharze gotowali posiłki. Murarze naprawiali zamkowe ściany. Po murze obronnym chodzili wartownicy.

Nad jeziorem

Niebo jest zachmurzone. Na jeziorze utworzyły się fale. Wędkarze łowią ryby. Nad lasem szybuje orzeł.

Teksty z rz po spółgłoskach

Wrzesień

To jest brzoźowy lasek. Na polanie kwitną wrzosi. Między drzewami pojawiły się grzyby. Słychać krzyk dzikich gęsi. Na leszczynach dojrzały owoce. Na drzewach i krzewach brązowieją liście.

Chory gołąb

Skrzypnęły stare drzwi. Przemek wszedł na strych. Nagle usłyszał krzyk ptaka. Przestraszył się. Rozejrzał się dokoła. Na podłodze zobaczył gołębia ze złamanym skrzydłem. Zabrał go do swojego pokoju i opatrzył mu ranę.

Nad stawem

Na brzegu stawu rosną brzydkie pokrzywy. Fruwają nad nimi brzęczące owady. Nad wodą pochyla się krzywa brzoza. Nieopodal rośnie krzew jałowca.

Sad

To jest sad pana Andrzeja. Rosną tu drzewa i krzewy owocowe. Pan Andrzej zrywa dojrzałe owoce. Jego syn grabi grządki.

Na strychu

Na strychu stoją niepotrzebne meble. Jest tam stara skrzynia i trzy krzesła. Obok stoi olbrzymia szafa i krzywy stół. Krzys i Grześ często bawią się na strychu.

Chory Przemek

Malutki Przemek jest bardzo grzeczny. Bawi się grzechotką. Nagle zaczyna się krzywić i płakać. Boli go brzusek. Mama przytula go i kołysze.

Teksty z rz niewymiennym

Park

To jest miejski park. Rosną tu piękne wierzby i jarzębiny. Na zakurzonej ławce usiadły gawrony. Nieopodal płynie rzeczka. Na jej powierzchni unosi się rzęsa wodna.

Przygoda

Grzegorz i Olek wybrali się do lasu. Obserwowali zwierzęta. Nagle zaskoczyła ich burza. Skryli się w starej zakurzonej chatce. Poczuli się tam bezpiecznie.

W pracowni rzeźbiarza

To jest pracownia znanego rzeźbiarza. Na podłodze są rozrzucone narzędzia. Na stołach stoją rzeźby. Figurki zwierząt ustawione są na biurku. Wszystko pokryte jest kurzem.

Porządk

Ala robi porządek w swoim pokoju. Układa wszystkie rzeczy w szafach. Odkurza meble i dywan. Wyrzuca stare gazety.

Marzenia Marka

Marek ogląda atlas zwierząt. Są tam zdjęcia rzadko spotykanych antylop. Marek marzy o wyprawie do Afryki.

Nad rzeką

Pewnego dnia Alek i Michał wybrali się nad rzekę. Wesóło bawili się w berka. Nagle Alek potknął się o korzeń starej wierzby. Uderzył się w kolano i skaleczył palec. Chłopcy długo wspominali to wydarzenie.

Teksty z rz wymiennym, niewymiennym i po spółgłoskach

Jesienne prace

Przyszła jesień. Zbieramy grzyby, orzechy i jarzębinę. Wykopujemy z grządek warzywa. Zrobimy z nich przetwory na zimę.

W ogrodzie

Pan Grzegorz pracuje w ogrodzie. Wykopuje warzywa i układa je w skrzynkach. Zbiera orzechy i wysypuje do olbrzymiego kosza. Zrywa z drzew i krzewów ostatnie owoce.

Szkolne przedstawienie

Klasa druga przygotowuje przedstawienie. Ada, Ula i Tomek tworzą dekoracje. Ula rysuje zamek na szarym papierze. Tomek i Ada malują zachmurzone niebo. Karol i Janek zagrają rycerzy. Przemek będzie złym czarownikiem.

Wakacje nad morzem

Jurek i Adam przyjechali nad morze. Niebo jest zachmurzone. Pada deszcz. Chłopcy narzekają na brzydką pogodę. Rzadko mogą spacerować brzegiem morza.

Spotkanie z przyjacielem

Antek zaprosił przyjaciela. Poczęstował go kanapkami z rzodkiewką. Na deser mama podała im tort orzechowy. Potem chłopcy grzecznie bawili się kolejką elektryczną. Antek podarował koledze figurkę kolejarza w granatowym mundurze.

Burza w mieście

Nad miastem przeszła burza. Grzmiało i błyskało. Padał deszcz. Potem zza chmur wyjrzało słońce. Na niebie ukazała się przepiękna tęcza.

Lato

Ogrody są pełne warzyw. Zrywamy rzodkiewki i marchew. Podlewamy grządki z pomidorami. Niedługo dojrzeją owoce. Zrobimy konfitury z porzeczek i agrestu.

Obiad

Warzywa i owoce są bardzo zdrowe. Dlatego mama przyrządza zupę jarzynową i sałatę z rzodkiewką. Na deser poda porzeczki i lody orzechowe.

Burza w lesie

Jest burza. Grzmi i błyska się. Zwierzęta są przestraszone. Ptaki przestały śpiewać. Lis ukrył się w norze pod korzeniami sosny. Zające przysiadły za krzakiem jałowca.

Pasterze

Jest zimny wiosenny dzień. Niebo jest zachmurzone. Na wzgórzu pasą się owce. Starzy pasterze grzeją się przy ognisku. Pod drzewem drzemie wierny pies.